

Entre el casat, la moda i la cova: habitatges aïllats a la Menorca del nou mil·lenni (3)

JOAN-ENRIC VILARDELL I SANTACANA

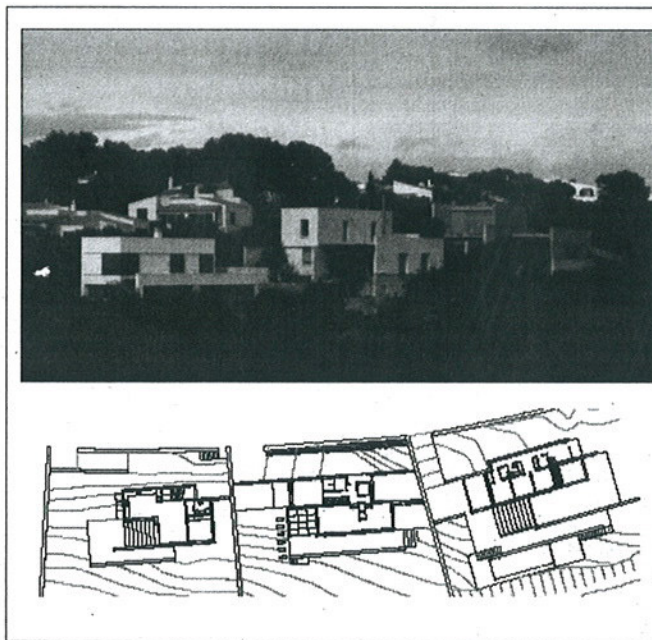
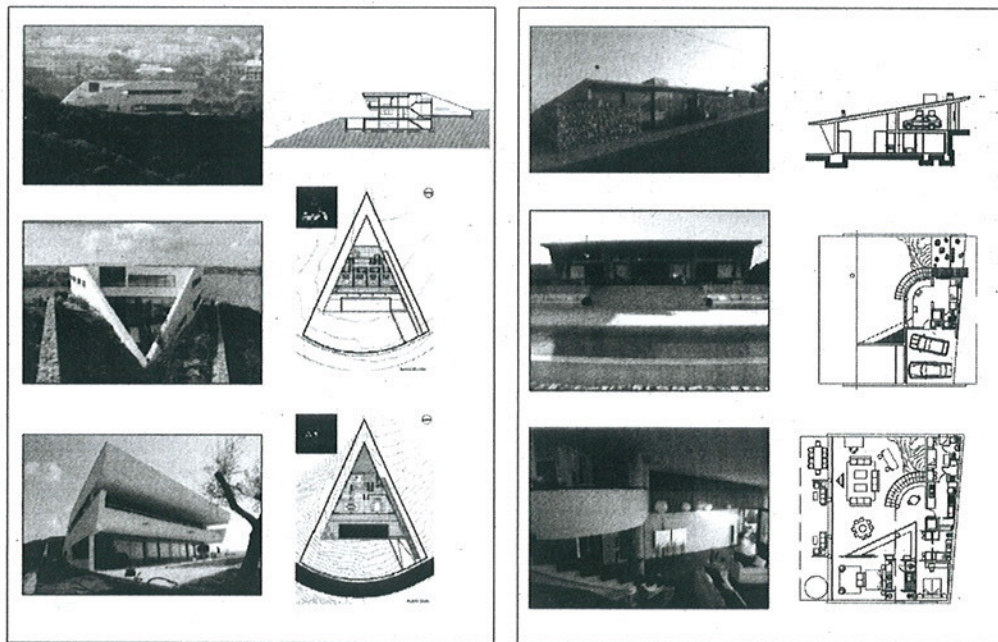
La darrera edició dels Premis d'Arquitectura del COAIB, es van presentar més de seixanta treballs, entre els que s'hi troba la casa d'en Jan Koster, amb forta càrrega fotogràfica. Enlairada en un petit turó de Sant Antoni, en el port de Maó, aquesta obra signada pel jove arquitecte Faedo Sáez "(...) proyecta imponentes aberturas y osados voladizos sobre un trasfondo mediterráneo(...) y parece evocar el puente de un trasatlántico, varado majestuosamente junto al mar" (10).

Referint-se a l'aparició de l'obra dins un fràgil i delicat context de petita escala, el propi autor va declarar: "No creo en una arquitectura que se integre en la naturaleza, que haga desaparecer los límites entre lo humano y lo divino, entre lo construido y lo natural." (11).

Malgrat tot, l'esforç per constituir-se en una nova referència en el paisatge portuari no fora valorat. La casa d'aquest propietari holandès no va ser seleccionada per un jurat atent a altres actituds més sensibles al lloc. No així la premsa local, que va dedicar-li una referència en paral·lel a les obres guardonades. Evidentment, per a la "mass-media" no va resultar fàcil comprendre com aquesta estructura de "(...) balconadas y voladizos de dimensiones casi sobrenaturales, que parecen flotar en el aire y protegen la casa, encajada dentro de esta suerte de caja triangular" (12) (...) no resultó uno de los proyectos premiados" (13).

A primer cop d'ull, la Casa Iturriaga, construïda sobre la línia de la costa de Sant Lluís, sembla respondre a la mateixa voluntat escenogràfica detectada a l'exemple anterior. En efecte, aquesta nova obra de l'equip M. Barca-J. Fontana pren possessió del territori rocós on s'implanta mitjançant una caixa rectangular de formigó armat on el programa residencial queda sotmès a una forta pressió. Així, a la fi d'obtenir un estimulants espai interior com a nexa entre les dos plataformes, d'accés i d'esbarjo, que componen la vivenda, els autors no van dubtar a l'hora de situar dormitoris i altres dependències contra el mur de contenció de terreny, en una posició clarament marginal.

Però aquesta casa tancada al carrer i oberta al mar conté igualment subtils referències de l'entorn. Una segona i més atenta lectura ens permet apreciar altres qüestions que la lliguen al territori on s'asoposa. Així, el formigó gris i nu permet la dilució de l'edifici en l'agressiu paratge que l'envolta i facilita el manteniment de l'embocall. La coberta unitària, inclinada d'acord amb el pendent del terreny, minimitza un inevitable impacte paisatgístic mentre la presència

tectònica de la massa de pedra a l'interior integra magistralment la matèria verge amb l'artifici que tota construcció representa. Malgrat les aparences, la casa Iturriaga no respon, per a tant, a les característiques pròpies d'un objecte sorgit des de l'asèpsia d'una factoria d'arquitectures sinó que, al contrari, és concebuda des de la comprensió i els suggeriments del lloc gràcies a una brillant interpretació personal dels autors.

4. L'arquitectura del lloc

Però ni les arquitectures que evolucionen el casat tradicional ni aquelles que, a la recerca d'una imatge, simplifiquen el compromís de l'autor amb el context són majoritàries dins la pro-

ducció d'arquitectura qualificada de l'illa. Per a la majoria dels projectistes, el sòl, la terra, la parcel·la són el primer material, el punt de partida en el complex entramat que comporta la creació arquitectònica. En paraules d'un arquitecte lleonès, "(...) la arquitectura es y sigue siendo un proceso intelectual que, apoyado en el lugar como primer argumento, construye su condición única e irreplicable" (14).

A la recerca de la intimitat, el silenci, la bona orientació i les bones vistes, característiques tradicionalment lligades a l'arquitectura popular, s'adrecen la major part de les obres seleccionades a la darrera convocatòria col·legial. Entre totes, crec que ara val la pena destacar les vivendes dissenyades per

Mª Isabel Bennisar i Anna Noguera dins un barranc de la costa sud. Coincidència o no, tots tres habitatges presenten una organització similar. Resoltes en dos nivells, el superior o d'accés recull les àrees de repòs dins un volum regular, alliberant la planta baixa amb una estructura oberta per una millor adaptació a la difícil topografia de l'entorn. Així, els programes bàsics s'organitzen gràcies al recurs ancestral d'uns patis i plataformes que centren l'atenció dels edificis, ordenen l'estructura i relacionen l'interior amb l'exterior a través de la seva presència, evitant el contacte directe de les dependències amb el barranc.

Les tres cases de Binibeca responen així a una actitud introvertida i són obres on a la preocupació per una adequada qualitat ambiental s'uneix el gust per la reflexió intel·ligent que acota i proporciona la intervenció a les característiques de l'entorn natural on s'implanten. No resulta fàcil trobar-les, s'amaguen com camaleons immòbils en el terreny però, malgrat la reduïda escala d'intervenció i uns recursos mínims, no renuncien a oferir als usuaris una variada gamma d'ambients, textures i riqueses espacials pròpies de la millor arquitectura domèstica. (Làmina 5).

(10) "Composició audaz". Arquitectura y Diseño, nº62. Ed. RBA. Revistas, S.A. Barcelona, 2006. Pàg.140.

(11) Idem.

(12) Idem

(13) "Una casa-proa abierta al mar". Diari Menorca (12/05/2005). Pàg.15

(14) Miguel Martínez Monedero: "La arquitectura del lugar, arquitectura del significado". ARQSCOL Nº3. Ed. Colegio Oficial de Arquitectos de León, 2006.